

POSTOVANA GOSPODO

U nastavku započete inicijative iz decembra meseca prošle godine putem dopisa, koji ste nadam se videli, možda i procitali, a mapu skromno verujem, negde na zid zalepili, biću slobodan da vam u ovom dopisu i vizuelno dočaram neke od prednosti regionalnog uređenja zemlje po modelu Oblasti.

U prilogu vam dostavljam dve mape koje najbolje ilustruju vizionarsku zamisao s početka devedesetih /izvor: knjiga "Zapadno-Pomoravlje-danas i sutra"/o neslućenoj perspektivi ovih krajeva/kao i cele Srbije/. Po meni, tih godina /osamedesetih, početak devedesetih,... je ova naša, tzv. "Uža" Srbija/van Beograda/ još bila savijena, zapuštena, siromašna, omalovažavana, zaboravljena, bezperspektivna, zemlja, a bilo kakvo pisanje o njoj takvoj bilo je prava retkost/a u pozitivnom i svetlom duhu gotovo nikada/, bar kada su beogradski mediji u pitanju.

U BEOGRADU OSTAĆE ŽELJAN SRBIJE!

Dati u takvim uslovima viziju razvoja zemlje i konkretno jednog regiona, bilo je odraz zanešenjstva, idealizacije i nerealnosti života, ali i „nagore“ što se sa aspekta nečijih starteških smernica moglo desiti, VERE U MOGUCU BOLJU SRBIJU. Ponuđena je svetlost u tami, ali usled brige za svakodnevno preživljavanje, neobaveštenost, osiromašenost i obezvlašćenost - to je nekako delovalo kao „špansko selo“. Glave su bile okrenute ka zemlji a iluzije o spasiocu vibrirale su put Beograda, tog po mom mišljenju, narcisoida i egoiste, zaokupljenog samim sobom / i naravno vašim parama/, ali i čini mi se, udvaranju severnim susedima radi potvrde sopstvenog ega!

Ipak Srbija pobeđuje, ili da budem uzdržaniji, /jer ovde su prilike često varljive i na prečac promenljive/, ide u pravcu *svoje pobede nad sobom*. Polako se diže zavesa skrivanja i zaboravljanja, pojavljuju se svetle tačke u još uvek velikom trnju svakodnevnice, čuje se više jačih glasova, i sada, ne samo najdalekovidiji, vide lepše horizonte!

SRBIJA SE BUDI!

I toj rano-jutarnjoj, još zornoj Srbiji poklanjam svoj mali dar, sve što o njoj i za nju pišem i smišljam. A Oblast Srbija-Centar je samo okvir, koji verujem najbolje poznajem, i gde svoje /za/mislene kockice slažem i pravim model kao uzor drugim oblastima mozaika SRBIJE.

PROJEKTNE INICIJATIVE:

1. Aerodrom „Stefan Nemanja“ – Lađevci
2. Regionalna mreža auto+puteva kroz Oblast Srbija –Centar
3. "REŽIM"- Regionalna železnička mreža Oblasti Srbija-Centar

POSTOVANI GRADONACELNICI,

Pre nego detaljnije predočim neke posebnosti inicijativnih tema, voleo bih da uzmete priložene mape i da ih pogledate. U ovde projektovanoj oblasti Srbija-Centar živi/po statističkim podacima iz 2002./oko 1.600.000 stanovnika. Složit ćete se da je taj podatak referentan, što znači da može da brani potrebu postojanja svih gore navedenih projektnih inicijativa/ i ne samo njih/. To nije nadam se, sporno. Ali, davno sam jos postavio pitanje-ko treba da razvija gradove, banje i sela Srbije? Ili konkretno ovde-ko treba da razvija ovde navedenu više-regionalnu infrastrukturu!

Na mapi vidite sve opštine Oblasti pojedinačno-mogu li one? Vidite i opštine sa statusom grada-tzv. gradove-mogu li oni? Vidite i okružne upravne jedinice-mogu li one? Vidite i nekadašnje i /po meni buduće/privredne regione – mogu li oni? Svi ovi kapitalni projekti su, dakle, i veći i značajniji i finansijski obimniji nego što to mogu /i u najboljim budućim uslovima/ da sebi priušte i opština, i grad i okrug i region. A svima zajedno to treba i samo to daje perspektivu razvoja i progresa ali i demografske stabilizacije.

Pa ko to onda može da iznese? Svi gledaju u državu. A država, i pod pretpostavkom najboljih uslova, kaže- to su lokalni i regionalni projekti i nas to ne interesuje ili to nisu nacionalni prioriteti!!!

Složio bih se možda sa tim, ali da država prvo kaže šta su to nacionalni prioriteti!

Teško će me neko ubediti da je recimo «Prokop» nacionalni prioritet, i niko mi nije dao odgovor zašto auto-put Batočina Kragujevac-Lađevci/aerodrom/nije nacionalni prioritet!

Za ovaj drugi se kaže da je to regionalna ili lokalna zelja!!! A «Prokop», koji je do sada po pričama, progutao preko milijardu eura kao nacionalni prioritet i jos je daleko od završetka/umesto sto su vec decenijama «zamrznuta», ta sredstva su jos davno mogla mudrom preraspodelom, racionalizacijom i strateskim planiranjem biti preusmerena , tj. verujem da je mogla, na primer gotovo kompletna infrastruktura Oblasti Srbija- Centar da se uradi i da se vec uveliko ostvaruju mnogostruki pozitivni lancani privredni, finansijski, demografski i drugi efekti na druge oblasti i zemlju u celini/, ako nije gradski, a ono je najviše regionalni format.

Auto-put Batocina-Kragujevac-Lađevci/ i aerodrom Lađevci/ je strateški projekt koji:

-prvo, vraća mesto i dostojanstvo gradu Kragujevcu kao centru srednje Srbije,

-drugo, povezuje sve tačke srednje Srbije i tako homogenizuje ovaj jedinstveni privredni i saobraćajni prostor/a to je skoro četvrtina površine države, /i vise ako se pod ukupno ne računa i površina Kosmeta/

-treće, to je tačka ukrštanja istočne i zapadne i centralne i jugoistočne i jugozapadne Srbije,

-na kraju, to je most sa Republikom Srpskom, Crnom Gorom, i Makedonijom

I to neko tretira projektom lokalnog ili najviše regionalnog značaja!!!

Prema tome ,postavimo stvari na pravo mesto.Država neka se bavi nacionalnim projektima , a regioni regionalnim.Znači, na primer,Prokop treba prepustiti regionu,kao sto i gore inicijativni projekti trebaju da imaju regionalni karakter. Znači svako neka radi svoj deo posla.

Sada,ako je recimo Prokop projekt od znacaja za jedan grad/region/,svakako da gore navedeni projekti prelaze taj okvir/kao što sam na početku napomenuo /.Oni nisu stvar države,a veliki su zalogaj za regione kome trebaju. I tu se pojavljuje suština Oblasti.Oblast je taj okvir koji treba da zadovolji potrebe više gradova i regiona,a da to opet bude niže od formata drzavog projekta i nacionalnog prioriteta.Tako dobija i država,a dobijaju i regioni.Prvi se više ne bave regionalnim temama,već suštinskim nacionalnim potrebama,a drugi nisu isfrustrirani u čekanju svog prioriteta i svoje razvojne šanse koja nikako da dođe.

Prevedeno na tlo inicijativnih projekata, to znači da aerodrom-Lađevci treba da gradi Oblast jer je on od značaja za sve gradove i regione jedne oblasti,a svojim značajem i stepenom eksploatacije biće u funkciji i nacionalnog.Ili auto koridori Preljina Pojate, Batocina-Kragujevac-Ladjevci i Kraljevo-Novi Pazar su radni format Oblasti,ali imaju i nacionalni karakter. Sa druge strane, delovi auto koridora 10 /Lapovo-Pojate/,i delovi budućeg jadranskog auto koridora /Gornji Milanovac-Preljina-Požega/Užice/-granica Crna Gora/su nacionalni format i o njima treba da brine država,ali korist imaju i regioni odnosno Oblast, tako da je to i regionalni tj.oblasni interes.

Prema tome,kada se napravi precizna, pravedna i funkcionalna hijerarhija nadležnosti i shodno tome raspodela finansija,onda nema preklapanja poslova,niti zloupotrebe prioriteta,niti zapostavljanja regiona,niti samovolje pojedinaca.Tu je onda i odgovornost i veća i konkretna,ali je i veća inicijativa i racionalnost poslovanja i trošenja sredstava.
Država radi svoje poslove,Oblast radi svoje,Region svoje,.....

U kontekstu predloženih inicijativnih projekata:

1.Aerodrom Lađevci je najbolji lokacijski prostor iz aspekta svih opština i gradova Oblasti.On je ne samo na fizički i geografski najboljoj lokaciji/-dolina Zapadne Morave,pored puta i budućeg auto koridora,pored železničke pruge i pored reke Zapadne Morave-budućeg rečnog koridora,već je i u fizičkom smislu na približno podjednako udaljenosti od krajnjih tačaka Oblasti, tj «obodnih» gradova.Čak bi i Jagodina u ovoj situaciji,koja za sada ima najbolju poziciju u smislu fizičke blizine postojećih aerodroma/Beograd,Niš/sa ovim projektom,i uz pretpostavku budućeg kvalitetnog puta do Kragujevca,dobila još kraću vezu preko Lađevaca.Takođe,ovaj aerodrom ima svoju infrastrukturu,i već je dugo u funkciji,doduše vojnoj,što ne menja suštinu,naprotiv, postoje već dosta duga iskustva svih manevarskih i drugih specifičnih avio i geo-klimatskih karakteristika.Dalje,svi privredni,turistički i drugi potencijali Oblasti se najbolje mogu aktivirati i realizovati preko ove lokacije,a dobar auto-put od Kragujevca do Lađevaca bi omogućio ovom našem buducem obnovljenom privrednom gigantu da veoma brzo i efikasno zadovoljava sve svoje potrebe za avio saobraćajem.

Znam da postoje i drugačiji predlozi lokacija aerodroma,ali treba realno i trezveno sagledati stvari.Pade mi sada pomisao na period početka ove naše «slavne» tranzicije,kada se na bazi vizija pročitanih iz moje knjige povela politicka kampanja oko izrada vizija razvoja svih opština po Srbiji.Svaki predsednik opštine je tada u svojoj zamisli buduće perspektive svog grada,između ostalog,bio zacrtao i aerodrom!!.

Ne kazem da to mozda nije simpatično,samo nikako nije racionalno.Znam da se priča i o aerodromu na Goliji,i onom u Kragujevcu,i na Ponikvama,ali realno sagledajmo stvari-ima li koji od ovde pobrojanih bolje sveukupne pozicije od ovog u Lađevcima.Tara,i posebno Zlatibor su veliki turistički centri Srbije, i ako proradi aerodrom Ponikve,sta da rade Kopaonik,Golija,Kragujevac,Vrnjačka Banja,Kruševac itd.Ako sa druge strane uzmemo aerodrom na Goliji,dobija Novi Pazar,Kopaonik i Golija,a sta dalje.Isto,ako Kragujevac radi za sebe,da li to znači da ćemo praviti drugi u Užicu,itd.Jesmo li toliko bogati,ili ćemo biti nerazumni,pa ćemo svi da teramo po svome,/i po običaju da ne dobijemo ništa/kao do sada.

Ne,gospodo,nama treba u Oblasti jedan,dobar,efikasan i **medjunarodno znacajan aerodrom**,/a ne neke lokalne varijante/a to je onaj u Ladjevcima.A od njega/uz moderne puteve i železnicu/ nije daleko ni Zlatibor,ni Tara,ni Kopaonik,da ne pričam o Kragujevcu.I neka on zadovolji sve naše potrebe ,i privredne i turističke,i saobraćajne,i neka nam češće i mnogobrojnije dovede i povrati našu dijasporu,i neka nama ostvori prozor ka svetu i njihovoj kulturi,njihovom znanju,uslugama,tržištu.A ako jednog dana,taj aerodrom postane preopterećen,/ili ako se ukaže posebna sezonska potreba/,lako ćemo onda krenuti u izgradnju/ili aktiviranje/ i drugog i trećeg itd.

I neka mu ime bude slavno,/kao sto su slavni i ovi krajevi/ «STEFAN NEMANJA».

2.O regionalnoj mreži auto-puteva kroz Oblast Srbija Centar već sam u tekstu nešto rekao,a prikaz je dat i na samoj mapi.Zato bih sada samo ukratko ukazao na sledeće:

a/Konfiguracija terena Oblasti, pre svega zapadno pomoravske kotline i srednje-moravlja je takva da možda zahteva najmanje građevinskih intervencija i time je verovatno najefinija za izgradnju auto i drugih koridora

b/Veoma je bitno da se odmah uradi potez auto-puta Batočina-Kragujevac-aerodrom Lađevci,odnosno da se sada kada je država,doduše još samo na papiru,prihvatila da potez Batočina-Kragujevac bude nacionalni prioritet/ali zbog FIAT-a,a ne zbog u tekstu navedenih razloga /isti produži do aerodroma Lađevci i budućeg auto i železnickog zapadno-pomoravskog koridora/ Preljina-Lađevci-Pojate/Kako zbog samog Kragujevca,tako zbog svega rečenog. Prosto je nelogično da država prihvata konačno ovaj potez,a ne uviđa ogromnu dodatnu razvojnu šansu uz neznatnu dopunu investicionih ulaganja za ovaj dodatni deo projekta.Tu se svakako podrazumeva i revitalizacija i prenamena aerodroma Lađevci./Molim vas ,pa i sada je ova Oblast najveća naša turistička Meka naše zemlje, i samo je dovoljna ta činjenica da bi se projekt prioritarno realizovao, a da ne govorimo o drugim argumentima /

Ujedno ovaj potez bi,kao što sam vec davno insistirao, konačno omogućio najbrži i do daljeg jedini izlaz cele zapadne i jugozapadne Srbije,a i Crne Gore na auto-put tj.na koridor deset kod Batočine,pošto se planirani Jadranski auto-put u novinama i u planovima gradi vec trideset godina,i nikako da počne!Da je bilo više mudrosti,potez od Lađevaca do Kragujevca i Batočine bi možda davno bio gotov,i već bi se možda radile i druge etape.Njih stoga treba već sada planirati,odnosno i na nivou oblasti postaviti prioritete,te pored rečenog prioriteta br,1 Batočina-Kragujevac-Lađevci,treba istovremeno krenuti sa radovima na više kratkih poteza:od Uzica ka Požegi,od Preljine ka aerodromu Lađevci,i od Pojata ka Kruševcu, po sistemu kilomerat po kilometar.

Što se tiče auto puta Kraljevo-Novi Pazar,on je ovde u rangu drugog prioriteta, iako svojim, pre svega strateškim značajem sigurno spada u prve prioritete.Nekada je i saobraćajno ovaj potez bio najfrekventniji, i bio je blizu ispunjenja kriterija za kandidata za auto put,ali su se kasnije dogodile razne političke i druge okolnosti,tako da je saobraćajno dosta opao promet.Takođe ovaj potez prolazi kroz ibarsku klisuru,koja građevinski i finansijski zahteva znatno složenije zahvate, te je i to odredilo prioritete.U svakom slučaju,potencijali Kopaonika,Golije,otvaranje Peštera,grad Novi Pazar,istorijski, kulturni i turistički potencijali i pravac ka Kosmetu svakako traže najbolja rešenja, i ako se ona ukažu što pre,tim bolje.

c/Ovde treba nešto reći i o predloženom novom međunarodnom koridoru koji bi spajao Rumuniju i Bugarsku sa Južnim i Centralnim Jadranom,a išao bi preko Oblasti.Mislim na pravac Bugarska/Varna/-Zaječar-Paraćin-Lađevci-Požega-Užice-Višegrad/R.Srpska-Sarajevo/BIH/-Mostar-Jadran,odnosno Požega-Crna Gora.Jos devedesetih sam razmislio o posledicama otvaranja privreda istočnih zemalja,jer je logično bilo da će sa padom komunizma,odnosno sa pojavom kapitalizma i slobodne inicijative doći do ekspanzije privreda ovih regija,a time i povećane saradnje sa susedima,znači i sa Srbijom.Na žalost, u strateškim planovima toga vremena se još nije tako razmišljalo,te se nije više pažnje posvetilo ovim regijama.Sada kada su i Rumunija i Bugarska deo bogatog evropskog poretka, vidimo da se i Vojvodina i Beograd u tom kontekstu oglašavaju,pa nije loše da i Oblast razmisli o mogucem pokretanju inicijative oko ovog projekta kod drzave .

3.Konačno,Regionalna železnicka mreža «REŽIM».

Nemam šta da dodam,sve je lepo nacrtano i napisano u mapi,a nešto se moze pročitati i iz gornjeg teksta/posebno novi koridor ka Srpskoj i ka Rumuniji,ali je to više u domenu nacionalnog,ali korist moze biti i oblasna.

Projekt «REŽIM» treba pokušati što pre uraditi i omoguci jeftin protik ljudi i ideja.Samo kao ilustraciju navešću recimo sistem prevoza u Beogradu /da ne idem dalje/.Da Beograd nema subvencionisane cene prevoza ,odnosno da su cene formirane na komercijalnoj osnovi,znate li ko bi se vozil gradom!Beograd bi bilo statican,monoton i neinteresantan grad,kao sto je nažalost dobar deo Srbije.Samo hoću da ilustrujem koliko subvencionisana cena prevoza,naizgled skupa budžetska stavka,otvara druge velike potencijale,koliko dinamizuje zivot i privredu čini ekspanzivnijom.To treba primeniti u ovom kontekstu.

I jos nešto,ovaj idejni koncept regionalne železnice je nastao pre Beovoza,/i mozda bio njemu povod,jer su moje ideje nekada stizale na mnoge adrese / i radno se zvao «Pe-Že»/prigradske Železnice,ali nije postojao pravno-administrativni format koji bi ga pokrenuo. /za Beovoz to je bio grad Beograd/-Sada je koncept samo obnovljen i malo modifikovan, a dat mu je i primereniji naslov «REŽIM»/Regionalna Železnicka Mreža,a pravno-administrativni format bi trebala biti OBLAST.

SVAKO DOBRO!

Milorad Miško Ljubičić

mart 2009

prilog:mape-mreža regionalnih auto-puteva idejni projekt Oblasti Srbija-Centar
-REŽIM-regionalna železnicka mreža idejni projekt Oblasti Srbija-Centar

cc.gradonačelnicima gradova:

g-din.Veroljub Stevanović/ Kragujevac/
g-din.Velimir Stanojević/Čačak/
g-din.Dragan Marković/Jagodina/

g-din.Jovan Marković/ Užice/
Dr.Mirsad Đerlek/Novi Pazar/
g-din.Dragan Azdejković/Kruševac/;

..... /Kraljevo/,na žalost,zbog poznate situacije na ovu adresu će naknadno biti poslat materijal